

de aquella serra de *Murvedre* ---» (§ 187, 233, segueix usant la forma *Murvedre*, pp. 241, 247, 253, 264, 265); i anomena el Palància «riu de *Murvedre*» pp. 268 i 269.

1315: *Murvedre* (CoDoACA XII, 264 i 274). També 5 un cop en la del Cerimoniós («anam jaer a *Murvedre*»). 1365 i 1375: (Rubió LL, *Docs.Cult.I*, 209, 264); 1301: id. (Eiximenis, *XII Crest.*, N.Cl. VI, 96); 1320: (*Docs. Cult II*, 369); 1414: (Ed. Julià, *BRAE VIII*, 329); 1473: id. (Villan., *Vi.Lit.* IV, 306).

III. En context baix-llatí. 1098: «infra (terminum) *Muris veteris*» (relatiu al *Cid*) (*RFE V*, 8, 12); 1179: *Murum Vetus* (*BABL II*, 409); 1240: *Murvedre* (Miret S., *Itin.J.I* 145; 1243: «caminum --- *Muriveteris*» (Huici, I, 373). En el *Rept: Murus vetus* (i algun cop 15 *Murvedre*), en més de 20 passatges (*El Arch.* III, 91-2); 1240, '41, '42, '43, '46, '48 (Huici, pp. 315, 355, 341, 349, 378, 424, 466); 1248: *MurusVetus* (Huici, 466); 1327: *Murus vetus* (CoDoACA XXXIX, 430); 1328: id. (CoDoACA XXXIX, 347); 1412: *Murus vetus* (SSiv., 20 *Quaresma*, p.XIII).

IV. En castellà antic notable freqüència de la variant *Monviedro*. En la *Celestina*: «vino --- de lo mejor que se bevía --- venido de *Monviedro*, de Luque, de Toro ---» «en casa --- pan blanco, vino de *Monviedro*, 25 un pèril de tocino» (actes IX i VIII, ed. 1902, p.11, 17. 10; ed. *CIC II*, 47.2). Nebr. i *PALc.*: *Monviedro*: *Saguntum*, *monvièdrès*. cosa deste lugar: *saguntinus*. Tirso de Molina id. en *La Villana de Vallecas* (ed. Rios 1952, II, 826); *C.1640: Monviedro*, Alonso de 30 Contreras (*Derrotero*, *BRAE XC*, 160). En les *Cantigas* d'Alfonso X, però, «*Murvedr'* era» (ed. Mettmann, 129.55).

EN ÀRAB. En Yaqut: *.m̄bytr* (4.486, i Alemany *Geogr.* p.96), que cal llegir *murb̄itar*, encara que 35 alguns posin a tort *murbaj̄itar*. la *î* sonava *ê* davant *î*, i la *u* sonava o davant *r*. El Himyarí *murb̄itro* (ed. Levi-Prov., p.217). I ja en l'Edrissí (S. XII) *murb̄at* (*àr*), que el posa com centre d'una regió (o 'clima' «*iq̄līm* de *M.*», p.175) (*Homenaje a Codera*, 119).

Prenent peu d'una interpretació d'aquestes i altres dades, l'arabista Seybold va emetre una sospita *ETIM.*: «la etim. comúnmente seguida, MURUM VETEREM, no me parece exacta, creo que *Murb̄etar* es una alteración eufónica árabe de *Montemar* = MONTEM 45 VETEREM, porque en las cartas marítimas catalanas e italianas de la E.M. se le nombra *Monteviedro*, *Monbedra*, *Monvedre*» (Fischer, *Sammlung mittelalt. Welt- und Seekarten ital. Ursprungs in it. Bibl. u Arch.*, Venècia, 1896, 236). En suport d'això hauria pogut 50 citar la pron. vg. *monvedre*, que he donat esporàdica, i la forma *Monviedro* dels citats textos castellans dels SS.XV-XVII, però molt menys la forma dominant *Murvedre*, tan general en la nostra documentació antiga i en la pron. popular.

Així i tot no vacil·larem gens a rebutjar aquesta

pensada. Una ciutat i les seves ruïnes poden ser qualificades de 'vells', però no una muntanya o turó, (que tots són antics i vells per igual), mentre que durant molt de temps (per obra d'Anníbal, d'invasors germànics, o raids de vikings, etc.), les restes de *Saguntum* foren sobretot això: una muralla antiga, uns MUROS VETERES. I ni solament era evolució fonètica insòlita; no hi ha un fet d'«eufonia àrabe» com diu Seybold, sinó que és justament la pron. de l'àrab la 10 que explica el canvi anòmal de la *û* de MURUS en la *o* de *Morbedre*.

No penséssim tampoc a salvar l'opinió discrepant, modificant MURUM (o MONTEM) VETEREM en VIRIDEM; realment aquesta és l'etim. que insinuava Jaume Roig sense qualificar-la de tal: «la gran *Sagont* [ms. *Seguonñ*, /huy 'n resta 'l mont, / antich *Mont vert.*, / aquell de cert / qui s feu tal mal, /per Anibàl / huy dit *Murvedre*, / no speres medre / pus en crexença / ---» (v.7145-543). ;Seria, doncs, tanmateix *Monvedre* una variant originària com diu Seybold? perquè un turó o muntanya sí que pot ser verd, per molt difícil que fos justificar per via fonètica, ni altra, aquest canvi de *n* en *r*. Però si pot ser verdejant, més aviat hem de creure: que el pobre turó fou sempre de vegetació migrada «no speres medre» diu el mateix Roig, de manera que la vegetació frondosa no pogué ser un distintiu d'aquell gran cúmul de pedres i ruïna.

És la fonètica que, viceversa, explica aquí planerament, el canvi de *Mor-* en *Mon-*, per una trivial dissimilació davant la *r*-següent, sense que hi hagués d'ajudar gaire o gens l'etim. pop.¹ de què es fan eco Jaume Roig i certs cartògrafs italians.

El pas de *mur-* a *mor-*, és clar, és cosa de l'àrab, pel timbre de tota *damma* davant *r* (i aquí n'hi havia dues). Fem memòria d'uns fets, que la toponímia de les nostres zones arabitzades ens mostra, a grapats. Especialment en els derivats del nom de la planta murta, ll. MURTA: *Mortix*, i altres NLL balears citats en el vol. I, 213. *La Mortera* te. Alcàntera de Xúquer (XXXI, 136); Barranc del *Morteral* a Sumacàcer (a la r. de Tous, p.139); Alt del *Morteret* te. Pinet-Lutxent (p.195 XXXI, 24. 4, XXXII, 186). *Mórtes* a Sueca (XXXI.5). *La Mortella* a Simat de Valldigna. *El Mortar* a Cullera, etc.

D'altra banda: de MÛRE 'rata': port. *morcego* 'ratpenat' MÛREM CAECUM; i *Morceguellos*, i altres NLL valencians que hem aplegat a l'art. *Marxuquera*.

DUPLICATS. A Menorca *Murvedre Vella*, en te. de Ciutadella (ja en el mapa Sorà), com indica Masc. en el nostre vol.I, 213: hi ha allí un pujol fortificat megalític. La dissimilació en *-n-* es repeteix en el nom del poble *Mombiedro* de la prov. de Valladolid (Dám. Alonso, *NRFH VII*, 166).

BIBLGR. No seria útil donar-ne gaire després de la que ja donen Lz. Vargas, c.1774 (II, 177), i SSiv., *Nom.*, pp. 376-8 Molt valuosos, però, són els llibres del Dr.